

5 Požadavky a jejich specifikace

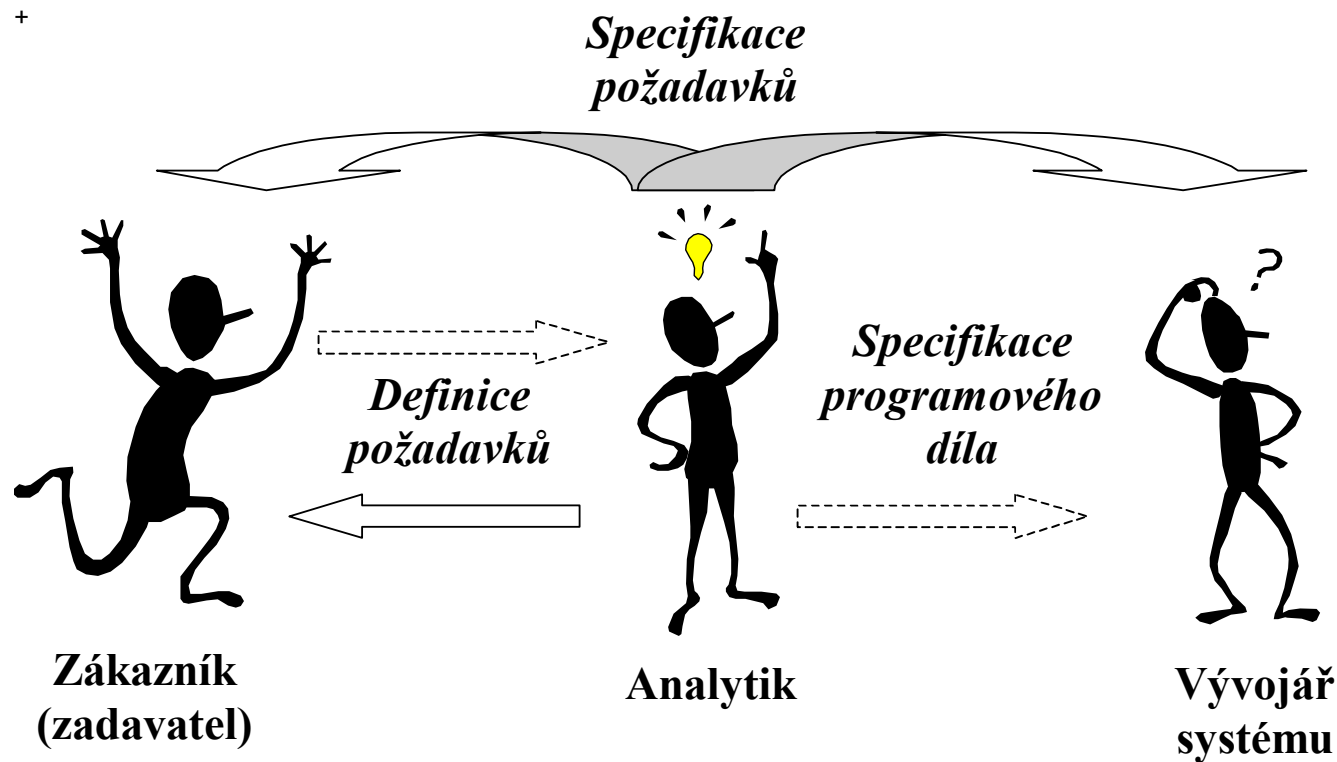
5.1 Inženýrství požadavků (requirements engineering)

- proces stanovení služeb, které by měl vyvíjený systém poskytovat a omezení, za nichž musí pracovat
- CO má systém dělat, ne JAK je to zařídit
- požadavky - funkční - popisují požadovanou službu systému
- nefunkční - omezení kladená na systém nebo proces vývoje

Definice požadavků - zadání v přirozeném jazyce, příp. diagramy udávající požadované služby systému a omezení. Je vytvořen na základě informace od zákazníka. (manažerská úroveň)

Specifikace požadavků - strukturovaný dokument, který detailně popisuje služby a omezení. Může sloužit k uzavření kontraktu. (technická úroveň)

Specifikace programového díla - abstraktní popis vyvíjeného programového systému, základ pro návrh a implementaci, může obsahovat další detaily. (implementační úroveň)

Př)

Definice: Program musí zobrazovat obrázky uložené v různých grafických formátech.

Specifikace:

Program musí:

- umožnit zobrazovat v prostředí MS Windows 95 obrázky v grafických formátech PCX, TIFF, JPEG a GIF.

- poskytnout uživateli formou dialogu možnost výběru zobrazovaného souboru; různý grafický formát souborů by měl být rozlišen různými ikonami.
  - V rámci dialogu by mělo být možné zobrazit náhled obrázku.
  - ...
- často v přirozeném jazyce - nevýhody → strukturovanější zápis

Př) Grafický editor

3.4.1 Kopírování prvků

3.4.1.1 Editor poskytne prostředek, který umožní uživateli vytvořit kopii specifikovaného prvku. Kopie je vytvářena od právě vybraného prvku (viz 5.1).

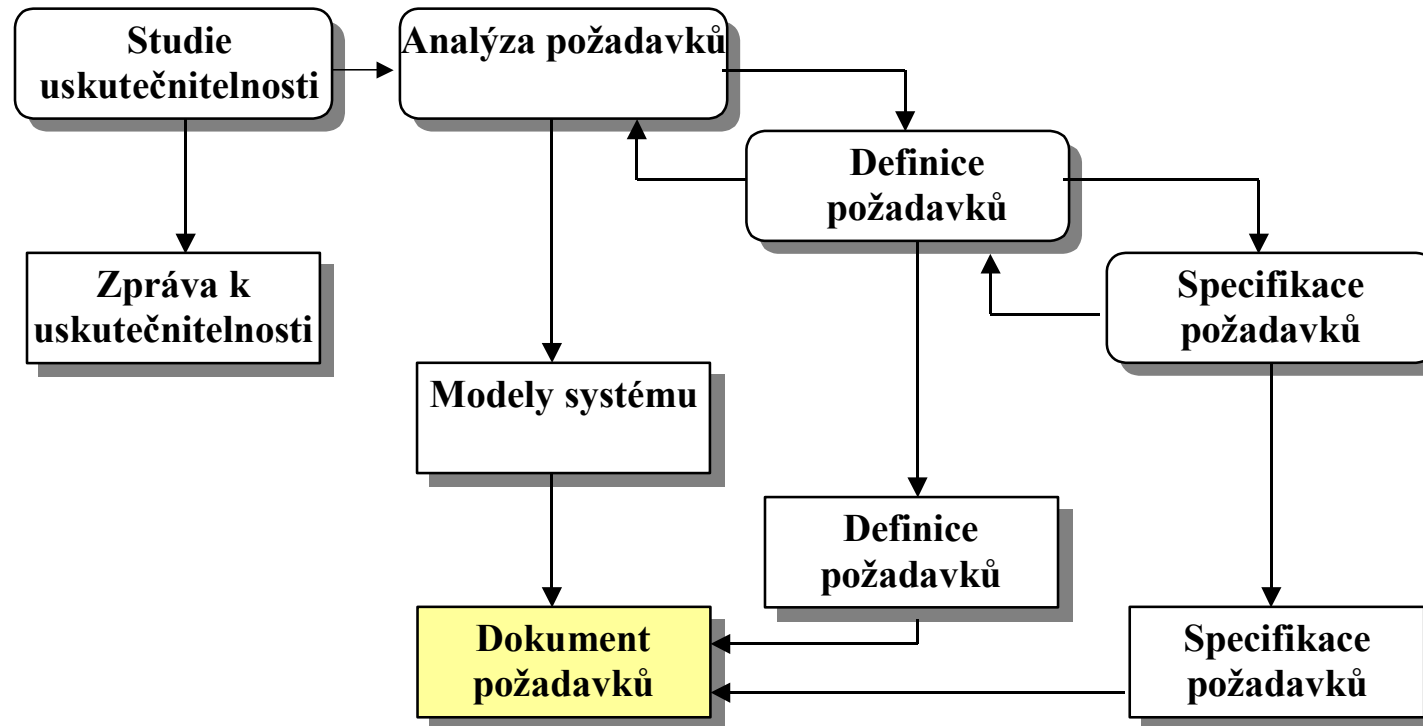
3.4..1.2 Operace je provedena následující posloupností akcí:
1. Uživatel určí místo, kde chce kopii vytvořit, pomocí kurzoru.

Zdůvodnění: Uživatel nejlépe ví, kde chce kopii umístit.

Specifikace: spec3_4_1

Cíl: úplné pochopení požadavků a omezení, základ pro kontrakt, základ návrhu a implementace.

- **Proces inženýrství požadavků**

- **Dokument požadavků na programové dílo**
  - oficiální dokument o tom, co se od vývojářů požaduje (CO)
  - dokument by měl být dobře strukturovaný s minimem vzájemných odkazů (změny)
  - jde o kombinaci definice a specifikace požadavků
  - možná struktura:

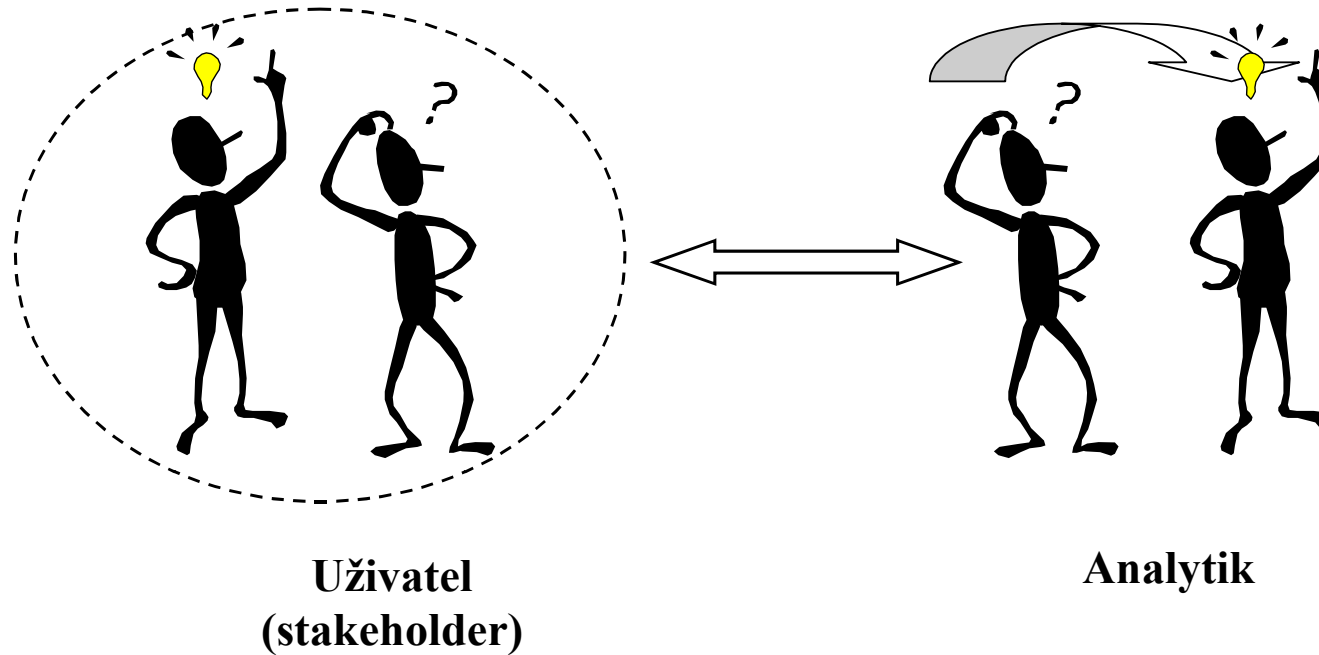
- ◆ **Úvod** - potřeba, stručně funkce, okolí, vztah ke strategickým cílům organizace,
  - ◆ **Slovník pojmů** - definice použitých technických termínů,
  - ◆ **Modely systému** - modely ukazující vztahy prvků systému a vztahy systému a okolí,
  - ◆ **Definice funkčních požadavků** - popis poskytovaných služeb,
  - ◆ **Definice nefunkčních požadavků** - omezení na produkt a proces vývoje (výkonnost, odezva, standardy, ...),
  - ◆ **Rozvoj systému** - předpoklady, na nichž je systém založen, očekávané změny díky rozvoji HW, měnících se potřeb uživatele,
  - ◆ **Specifikace požadavků** - detailní popis funkčních požadavků, případné zpřesnění nefunkčních,
  - ◆ **Validační kritéria** - třídy testů pro ověření implementace
- případně ještě:

- ◆ **Hardware** - popis speciálního HW, konfigurace kupovaného HW,
  - ◆ **Databáze** - datový model,
  - ◆ **Bibliografie**
  - ◆ **Index** - pro lepší organizaci.
- existují standardy (IEEE, US DoD, ...)

- **Validace požadavků**

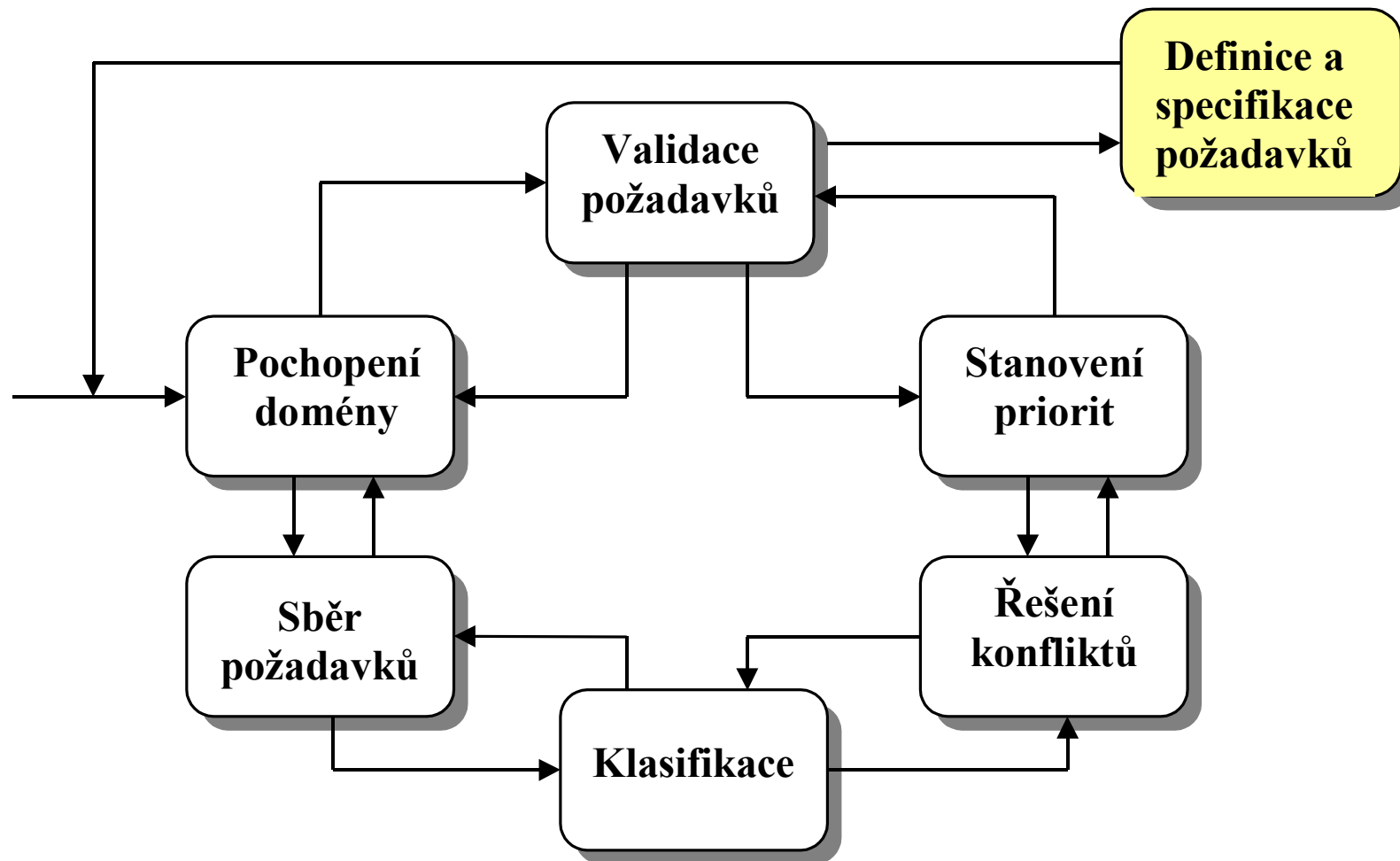
- požadavky musí definovat systém, jaký chce zákazník
- hlavní kontrolované aspekty:
  - Platnost
  - Úplnost
  - Konzistence
  - Reálnost
- uživatel musí za definicí a specifikací vidět požadovaný systém ⇒ srozumitelnost, využití prototypování
- pravidelné posuzování uživateli a vývojáři (oponentury - formální, neformální)
- Vývoj požadavků
  - v průběhu analýzy se požadavky zpřesňují a mění, mění se i v průběhu vývoje (rozsáhlé projekty) ⇒ „zmrazit“/počítat s nimi
  - dokument požadavků by měl být konzistentní se systémem

5.2 Analýza požadavků

Problémy:

- nejasná představa, neschopnost zformulovat,
- neochota spolupracovat,
- různé „jazyky“,
- různí uživatelé, různé požadavky, analytik musí najít všechny potřebné zdroje,
- měnící se prostředí → mění se požadavky.

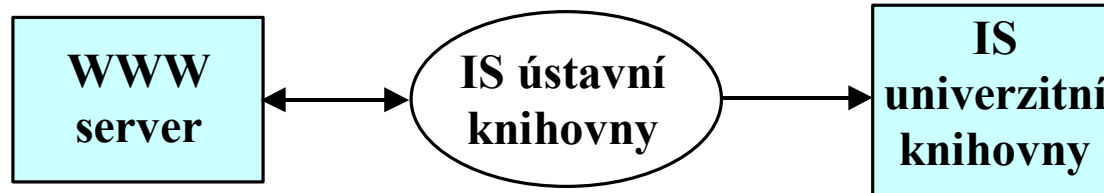
- během analýzy může vzniknout několik různých modelů

- **Analýza orientovaná na pohledy (viewpoint-oriented)**
  - zpravidla více typů koncových uživatelů
- **Př) Informační systém fakulty**
  - oddělení děkanátu, ústavy, studenti, knihovna, rozvrhář, správce sítě, správce výpočetní techniky, správce programového vybavení, ...
- **Analýza založená na metodě (method-based)**
  - nejrozšířenější přístup
  - výsledkem aplikace metody (metodologie, metodiky) je sada modelů systému
  - metody zaměřené pouze na analýzu, jiné blíže návrhu
  - metoda typicky zahrnuje:
    - ♦ *Definici postupu* - návaznost kroků,
    - ♦ *Modelovací techniky* - typy modelů a notace,
    - ♦ *Závazná pravidla pro modely* - jména, konzistence, ...,
    - ♦ *Doporučení pro návrh* - pro dosažení dobrého návrhu,
    - ♦ *Šablony zpráv* - způsob prezentace (diagramy + text).

- **Okolí systému**

- potřeba stanovení hranic systému (zákazník + analytik)
- typicky reprezentace kontextovým diagramem

- **Sociální a organizační faktory**

- analytik musí vnímat při analýze lidské i obchodní faktory (použitelnost systému, cíl nasazení), nejsou dobře definované → neexistuje systematický přístup k jejich analýze

Př) IS knihovny

snaha snížit počet knihovníků → neochota spolupracovat

5.3 Techniky komunikace

zákazník ↔ analytik ↔ vývojář

- zahájení procesu - *interview*

- **FAST - Facilitated Application Specification Technique**

- týmově-orientovaný přístup pro počáteční etapy analýzy

- příklad: Joint Application Development (JAD) - IBM

- společné rysy:

- ◆ schůzky týmu,

- ◆ neutrální místo,

- ◆ pravidla přípravy a účasti,

- ◆ dostatečně formální agenda (ale ne příliš),

- ◆ moderátor,

- ◆ použití „mechanismu definice“ (náčrty, postery, ...),

- ◆ cíl: identifikace problému, návrh prvků řešení, vyjednávání

Př) scénář:

1. interview - „požadavek na produkt“

2. domluva schůzky týmu

3. podklady účastníkům, příprava na schůzku (seznam objektů)

4. schůzka - diskuse potřeby produktu, každý své poznámky,

společné seznamy, diskuse, odsouhlasení, rozdělení na menší týmy - minispecifikace položek seznamů, prezentace, seznam validačních kritérií, zápis definice požadavků.

Požadavek na produkt:

Průzkum ukazuje, že trh systémů pro zabezpečení domácnosti roste rychlostí 40% ročně. Rádi bychom vstoupili na tento trh se systémem na bázi mikroprocesoru, který by rozpoznal a chránil proti různým nežádoucím situacím jako je nelegální vstup, požár, záplava atd. Produkt, který bude předběžně nazván SafeHome, bude používat vhodné senzory k detekci každé situace, může být programován vlastníkem bytu a bude automaticky telefonovat monitorovací agentuře, když je detekována příslušná situace.

Minispecifikace řídicího panelu:

Přípevněn na stěně, velikost asi 20 x 12 cm, obsahuje standardní klávesnici s 12 klávesami a speciálními klávesami, obsahuje plochý displej podle obrázku, veškerá interakce s uživatelem přes klávesy, lze jeho prostřednictvím celý systém zablokovat/odblokovat, SW poskytuje základní návod.

5.4 Nefunkční požadavky

- definují vlastnosti systému jako celku a omezení
- týkají se produktu i procesu vývoje (kvalita, udržitelnost)
- typy nefunkčních požadavků:
  - požadavky na produkt
    - ◆ na použitelnost
    - ◆ na efektivnost
      - ◇ výkonnostní
      - ◇ prostorové
    - ◆ na spolehlivost
    - ◆ na přenositelnost
  - požadavky na proces
    - ◆ na dodání
    - ◆ na implementaci
    - ◆ na standardy
  - externí požadavky
    - ◆ na součinnost (interoperability)
    - ◆ etické

◆ **legislativní**

- ◇ **ochrana soukromí**
- ◇ **bezpečnostní**

- **nefunkční požadavky musí být ověřitelné**

Př) přátelskost → doba na zaškolení, požadovaná kvalifikace, ...

- **příklady možných metrik:**

Rychlost: transakce/s, doba odezvy,

Velikost: kód, požadavky na diskový prostor, paměť RAM,

Použitelnost: doba zaškolení, rozsah nápovědy,

Spolehlivost: střední doba bezporuchového provozu,
pravděpodobnost nedostupnosti, četnost poruch a
chyb,

Robustnost: doba obnovy po poruše, pravděpodobnost zničení
dat při poruše,

Přenositelnost: procento závislého kódu, počet cílových systémů.